

Oversigt

over det

Kongelige danske Videnskabernes Selskabs

Forhandlinger

og

dets Medlemmers Arbejder

i Aaret 1842.

At

Conferentsraad og Professor **H. C. Ørsted,**

Commandeur af Dannebrog og Dannebrogsmænd, Selskabets Secretair.

Nr. 6.

Mødet den 3^{die} Juni.

Dr. H. Bendz meddeelte et Par lagttagelser over Forplantelsen af en *Cysticercus* og af *Coenurus*, ledsaget af Afbildninger.

“Den Iver og Flid, som Naturforskerne, fornemlig i den nyere Tid, have anvendt paa at efterspore de lavere Dyrs Forplantelse, har bidraget meget til at indskrænke Antallet af dem, man paastod at skulle opstaae ved en Selvdannelse. Ingen Dyregruppe har frembudt og frembyder endnu saa store Vanskeligheder for den individuelle Forplantelses Forfægtere, som Indvoldsormene. De to Hovedpunkter, hvorfra Beviserne maatte hentes, er en factisk Efterviisning af disse Dyrs Forplantelsesmaade i den enkelte Organisme, og deres Overføren, eller om man vil kalde det, Vandringen fra den ene Organisme til den anden. Hvad det Første angaaer, nemlig Formerelsen af Indvoldsormene i en og samme Organisme, da er Nödvendigheden af at antage en Selvdannelse betydelig bleven indskrænket ved en nöiere Kundskab til disse Dyrs Anatomie, fornemlig Efterviisning af deres Kjönsredskaber, udviklede Æg, / endog

Unger hos flere. Hvad derimod det Andet betræffer, Overførelsen fra den ene Organisme til den anden, da ligger det endnu saa godt som aldeles i det Dunkle.

Det er med Hensyn til Formerelser i samme Organisme, at jeg angaaende et Par Blæreorme tillader mig at henlede Selskabets Opmærksomhed paa et Par Iagttagelser, saameget mere som Kjendskaben til disse Ormes Formerelse er meget ringe.

Af Hr. Professor *Haussmann* modtog jeg i Hannover en Deel Exemplarer af en lille *Cysticercus*, som han havde fundet i en hydropisk *Talpa europæa*. Efter hans Beretning opholdt de sig i det af Vattersot stærkt udspændte Cellevæv under Huden, saa at en overordentlig Mængde af disse Orme ved et Hudsnit tömtes tilligemed den sygelige Vædske. Da disse Orme vare mig paafaldende ved deres forskjellige Størrelse og Form, underkastede jeg dem en nøiere Undersøgelse, saameget mere som Rudolphi opfører *Cysticercus* imellem *Species dubiæ* (*Entozoorum Synopsis* p. 181). Paa de største Exemplarer, der omtrent vare to til tre Linier lange, bemærkede jeg allerede med det blotte Öie paa Grunden af Blæren flere smaa rundagtige Fremragninger af forskjellig Størrelse. Under Mikroskopet kunde jeg nøiere overbevise mig om disse Fremragningers Beskaffenhed, og fandt dem med Hensyn til deres Bygning at bestaae af det samme celleagtige Væv, som Dyrets Blære, hvorpaa de sad. Disse Fremragninger vare af forskjellig Størrelse og Form paa et og samme Individ, saaat de mindste kun viste sig som en ganske svag hvelvet Flade, hvorimod de største vare kugleformige eller ovale og hængte ved en indkneben Deel til Dyrets Blære. Imellem disse to Extremer kunde jeg forfølge en Række, hvori de efterhaanden hævede sig mere. Det maa bemærkes, at disse Fremragninger kun fandtes hos de *Cysticerci*, som vare fuldstændig udviklede, det vil sige, vare forsynede med et fuldkomment Hoved med 4 Sugegruber og en Krands af fine Kroge, og Stedet hvor de fandtes var altid paa Bunden af Blæren, altsaa den Deel, der var modsat Hovedet. — Iblandt de övrige Individier fandt jeg en Deel af forskjellig Størrelse og Udvikling. De mindste, neppe $\frac{1}{4}$ Linier i Gjennemsnit, vare kugleformige eller lidet ovale Blærer, der havde den samme celleagtige Bygning, som de ovenfor beskrevne Fremragninger, uden noget Spor til Hals og Hoved. De, der vare noget større, havde den ene Side lidet tilspidset, og fra disse kunde jeg opstille

en Række, hvor den tilspidsede Ende efterhaanden udviklede sig til en langagtig, uregelmæssig tverrynket Hals, paa hvis Ende Hovedet tilsidst kom frem. — Det er bekjendt, at hos de fuldvoxne døde Cysticerci er Hovedet og Halsen som oftest trukken tilbage i Blæren. Denne Evne til at trække Halsen tilbage spores allerede meget tidlig hos det uudviklede Dyr, næsten fra den Tid, hvor man finder Spor til Halsens Dannelse. Paa Grund af disse Iagttagelser antager jeg at Skuddannelsen er i det Mindste en af de Maader, hvorpaa Cysticerci kunne forplante sig.

De beskrevne Fremragninger anseer jeg for saadanne Skud, fordi de kun forekomme hos fuldstændig udviklede Dyr, have samme celleagtige Bygning som Moderdyret, og altid forefindes paa samme Sted af dette, nemlig paa Grunden af Blæren.

Disse Skud udvikle sig til Blærer, der omsider løsrive sig fra Moderdyret og bestaae som selvstændige unge Individuer, hvorpaa efterhaanden Halsen og Hovedet uddanner sig.

En saadan Skuddannelse er forsaavidt mig bekjendt, kun iagttaget af Bremser ("Ueber lebende Würmer in lebenden Menschen" p. 62) og antydet ved en enkelt Observation paa Cysticereus af Mus arvalis. Han sammenligner den med Aflæggere af Polyper, Koraller. Goetze har i sit Værk "Versuch einer Naturgeschichte der Eingeweidewürmer thierischer Körper" anført flere Iagttagelser over Cysticerci med Hensyn til deres Udvikling, og vidste, at den blæreagtige Ende af Dyret dannedes først, og Legemet samt Hovedet senere udviklede sig derfra. Han har afbildet en saadan Cysticereus Tab. XIX fig. 4. Men han synes at helde til den Mening at Forplantelsen skeer ved Æg. — Det er ikke lykkedes dem at opstille en Udviklingsrække af Dyret fra dets Tilstand som Skud til det fuldvoxne Dyr.

Til denne Iagttagelse vil jeg knytte en noget lignende paa Coenurus cerebralis hos Faaret, der frembringer den saa bekjendte Dreieysyge hos dette Dyr. Ormen bestaaer af en Blære, der indeholder en vandagtig Vædske; paa Blærens ydre Overflade er en Mængde smaa, som oftest gruppevis ordnede Legemer, der have meget tilfælles med Bændelormenes Hoved, hver forsynede med en Krands af Kroge og 4 Suggruber. Sammenligner man disse Hoveder, finder man ofte, at flere i hver Gruppe staae paa et forskjelligt Udviklingsstrin, saa at nogle

kun yderst lidet rage frem over Blærens Overflade, imedens andre ere mere fremvoxne, men dog endnu ikke forsynede med nogen Krands eller med Gruber. Ved Blærens Væxt forøges Antallet af Grupperne og disse enkelte Hoveder. Saavidt har man hidtil kjendt til Formerelsen af disse smaa samboende Individuer. Men foruden denne Formerelsesmaade har jeg iagttaget en anden, nemlig ved en deelviis Afsnørelse af selve Dyrets Sæk. Der uddanner sig paa den ydre Overflade af Moderblæren en mindre, hvilken søger at sondre sig, saaat den lidt efter lidt kommer til at hænge ved en yderst tynd Traad. Det er bekjendt, at i Hjernen ofte findes flere saadanne Blæreorme, som ikke sjelden ligge tæt ved hinanden. Det synes rimeligt, at de mindre da kunde være saadanne unge Blærer, der fuldstændig have adskilt sig fra deres Moderblære. Dog vil jeg ikke hermed paastaae, at det altid skeer saaledes, thi ikke sjelden finder man enkelte store Blæreorme i Hjernen meget fjernede fra hinanden."

Efter at en Committee var nedsat i Anledning af en Skrivelse fra Capitain *Krenchel*, hvori han tilbød Selskabet sin Tjeneste i videnskabelig Henseende paa den Jordomseiling han agter at foretage, forlangte H. M. Kongen en Betænkning fra denne Committee, om hvilke Naturforskere passende kunde foreslaaes til at besætte de to Pladser paa Expeditionen, for hvilke Hans Majestæt betaler. Efterat Committeeen havde opfyldt dette, har det behaget Hans Majestæt at udnævne Bataillonschirurg *Petit* og Cand. philosophiæ *Reinhardt* til disse Poster: den første som Botaniker og den anden som Zoolog.

Selskabet modtog følgende Skrifter:

Opere dell'abate *Teodoro Monticelli*. Vol. I. Napoli 1841.

Flauti Produzioni relative al programma di tre quistioni geometriche proposto da un nostro Professore.

— — Prospetto ragionato delle opere componenti un corso di studj matematici.